

คำวินิจฉัย (พัตวา) จุฬาราชมนตรี ที่ 23/2557

เรื่อง ธนาคารนํ้านมและการบริจาดนํ้านมให้แก่องค์กรการกุศล เพื่อใช้เลี้ยงทารก

คำถาม : การบริจาดนํ้านมให้แก่องค์กรการกุศลเพื่อใช้เลี้ยงทารกเป็นที่ยุญาด
ให้กระทำตามหลักการของศาสนาหรือไม่ ?

คำวินิจฉัย

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيدنا محمد وعلى آله وصحابه أجمعين ... وبعد :

ความคิดเรื่องธนาคารนํ้านม เริ่มปรากฏและมีขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 70 ของศตวรรษที่ 20 ในกลุ่มประเทศตะวันตก ซึ่งมีสาระโดยสรุปในการรวบรวมนํ้านมที่เหลือจากการเลี้ยงทารกของแม่ทารกที่มีปริมาณนํ้านมมาก โดยนํ้านมที่ได้มาผ่านกระบวนการฆ่าเชื้อ (พาสเจอร์ไรส์) และเก็บในภาชนะแก้วซึ่งผ่านกระบวนการฆ่าเชื้อแล้วเช่นกัน โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพของนํ้านมให้กลายเป็นนมผงเพื่อรักษาคุณค่าของสารอาหารจำพวกโปรตีน วิตามิน และสารต้านทาน เป็นต้น ให้มีสภาพคงเดิมในการนำมาเลี้ยงทารกแรกเกิด โดยเฉพาะทารกที่คลอดก่อนกำหนด ซึ่งไม่มีผลข้างเคียงต่อทารก เช่น อาการแพ้นมเหมือนอย่างกรณีที่มีมักจะเกิดขึ้นในนํ้านมเทียม หรือนํ้านมของสัตว์ การจัดตั้งและการดำเนินการของธนาคารนํ้านมมีค่าใช้จ่ายสูงมาก ตลอดจนมีความจำเป็นต้องใช้กระบวนการที่ทันสมัยสำหรับการฆ่าเชื้อและการจัดเก็บรักษา⁽¹⁾

นักวิชาการร่วมสมัยมีความเห็นต่างกันเกี่ยวกับการจัดตั้งธนาคารนํ้านมและการรับบริจาดนํ้านมว่าเป็นสิ่งที่ยุญาดหรือไม่ ?

ส่วนหนึ่งจากนักวิชาการร่วมสมัยที่เห็นด้วยกับการจัดตั้งธนาคารนํ้านมและเขียนบทความทางวิชาการเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้แก่ ดร.ยูซุฟ อัล-กอรฎอวีย์⁽²⁾ และนักวิชาการบางส่วนที่เข้าร่วมในการ

(1) ดร.มุฮัมมัด อะลี อัล-บาร; บุนุกอัล-หะลีบ, บทความวิชาการที่ถูกเผยแพร่ในวารสาร มัจญ์มะฮ์อัล-ฟิถ์ อัล-อิสลามีย์ฉบับที่ 2 ภาคที่ 1 หน้า 391

(2) พะตาวา มุอาคิเราะฮ์ : 2/550-556

สัมมนาทางวิชาการขององค์กรอิสลามเพื่อวิทยาศาสตร์การแพทย์ ตลอดจนมีคำวินิจฉัย (ฟัตวา) ที่ออกโดย ดารุลอิฟตาว์ อัล-มิตรียะฮ์ประเทศอียิปต์ ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขอียิปต์ได้ถามเกี่ยวกับการจัดตั้งธนาคารน้ำนมว่าเป็นสิ่งที่อนุมัติหรือเป็นสิ่งต้องห้าม⁽¹⁾

นักวิชาการฝ่ายนี้ให้น้ำหนักแก่ทัศนะของอิมามอบุลลัยษ์ อิบน์ ซะอัด, อิมามอะหมัดตามหนึ่งในสองริวายะฮ์ของท่าน และทัศนะของนักวิชาการกลุ่มอัช-ซอฮิรียะฮ์ที่กำหนดเงื่อนไขในการให้นมแก่ทารกแรกเกิด ซึ่งจะมีผลในการสืบเชื้อสายเนื่องจากการให้นมว่า หมายถึงการที่ทารกรับน้ำนมจากแม่ผ่านการดูดน้ำนมจากปทุมกัน (เต้านม) ซึ่งในการดูดน้ำมนั้นจะปรากฏสภาวะความรักของแม่และความผูกพันระหว่างกัน⁽²⁾ และอาศัยทัศนะของอิมามอบูฮะนีฟะฮ์ ที่ระบุว่า การดื่มนมของทารกจะไม่มีผลในการเป็นที่ยอมรับกรณีการสมรส ยกเว้นเมื่อเงื่อนไขของการดื่มมนั้นเกิดขึ้นจริง อาทิ น้ำนมที่ทารกดื่มจะต้องเป็นน้ำนมของสตรีเพศ น้ำมนั้นจะต้องไปถึงอวัยวะภายในของทารกผ่านทางปาก น้ำมนั้นจะต้องไม่ผสมเจือปนกับสิ่งอื่น เช่น น้ำ ยา นมของสัตว์จำพวกแพะแกะ หรืออาหารที่แข็ง หรือน้ำนมของสตรีคนอื่น และน้ำมนั้นจะต้องไม่ถูกต้มสุกหรือผ่านการตั้งไฟ เป็นต้น

สาเหตุที่นักวิชาการฝ่ายนี้ต้องวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวข้างต้น สืบเนื่องมาจากประเด็นปัญหาทางนิติศาสตร์อิสลามที่ว่าด้วยการสืบเชื้อสายผ่านการให้นมของทารก เกี่ยวข้องกับที่มาของน้ำนม ลักษณะของการให้นมแก่ทารก ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับสตรีที่เป็นเจ้าของน้ำนม รวมถึงสิทธิในน้ำนมว่าเป็นสิทธิของสตรีหรือสามีของนาง ทั้งหมดที่กล่าวมาล้วนเป็นประเด็นปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมาเมื่อมีการให้นมแก่ทารกแรกเกิดจากธนาคารน้ำนม โดยเฉพาะกรณีความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับสตรีที่บริจาคน้ำนม และความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับทารกด้วยกันซึ่งรับน้ำนมจากแหล่งเดียวกัน คือธนาคารน้ำนม ความสัมพันธ์ที่ว่านี้คือการสืบเชื้อสายและความเป็นพี่น้องร่วมตีมนม ในกรณีหากมีการสมรสเกิดขึ้นในภายหลังจะมีผลหรือไม่ ? อย่างไร ? เหตุของความไม่ชัดเจนในการวิเคราะห์หลักฐานของนักวิชาการฝ่ายแรก จึงเป็นผลให้นักวิชาการฝ่ายที่สองมีทัศนะไม่เห็นด้วยต่อข้อเสนอในการจัดตั้งธนาคารน้ำนม โดยนักวิชาการฝ่ายที่สองได้วิเคราะห์และอภิปรายอย่างกว้างขวาง ซึ่งครอบคลุมประเด็นที่เห็นต่างในเรื่องนี้ สรุปได้ดังนี้

1) ธนาคารน้ำนมเป็นโครงการทดลอง (นาร์รอง) ที่กลุ่มประเทศตะวันตกได้เคยดำเนินการมาระยะหนึ่ง ต่อมาภายหลังเกิดผลเสียในด้านเทคนิคและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จึงทำให้โครงการนาร์รองดังกล่าวประสบความสำเร็จล้มเหลว และได้รับความสนใจน้อยลง

2) ศาสนาอิสลามถือว่าการดื่มนมของทารกมีผลเช่นเดียวกับการสืบเชื้อสายโลหิต ในการห้ามสมรสโดยการอิญญ์มาฮ์ และวัตถุประสงค์หลักของหลักนิติธรรมอิสลามคือการพิทักษ์รักษาไว้

(1) กิตาบอัล-อินญาบ จัดพิมพ์โดยองค์กรอิสลามเพื่อวิทยาศาสตร์การแพทย์ : หน้า 44-459 ค.ศ.1983

(2) อัล-มุฮัลลา; อิบน์ฮุซม์ : 10/9-11, อัล-มุขนีญ์ อะลา อัช-ซุฮ์อัล-กะบิร : 9/194

ซึ่งการสืบเชื้อสายโลหิต การมีธนาคารน้ำนมเป็นสิ่งที่จะนำไปสู่ความสับสนในการสืบเชื้อสายโลหิต หรือก่อให้เกิดความเคลือบแคลง

3) ความสัมพันธ์ทางสังคมในโลกอิสลาม (หรือสังคมมุสลิม) มีความพร้อมในการรองรับกรณีของทารกที่คลอดก่อนกำหนดหรือทารกที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ หรือทารกที่ต้องการน้ำนมของมนุษย์ในสภาวะการณเฉพาะ อันเป็นสิ่งที่ทารกสามารถรับน้ำนมตามธรรมชาติ เช่น การหาแม่นมหรือการจ้างผู้ให้นมแก่ทารก ซึ่งเป็นเรื่องที่เพียงพอโดยไม่ต้องอาศัยธนาคารน้ำนม จึงถือว่าการจัดตั้งธนาคารน้ำนมในโลกอิสลามเป็นสิ่งต้องห้าม และถือว่าการให้นมแก่ทารกจากธนาคารน้ำนมมีผลทำให้เกิดข้อห้ามการสมรส เช่นเดียวกับการสืบเชื้อสายโลหิต⁽¹⁾

ทั้งนี้ นักวิชาการฝ่ายที่สองยังได้อาศัยคำยืนยันของแพทย์ผู้มากประสบการณ์อีกด้วยว่า ธนาคารน้ำนมไม่ใช่สิ่งที่จำเป็นในชั้นอุกฤษฏ์และมีใช้ความต้องการอย่างยิ่งยวด ตลอดจนมีกระบวนการที่สามารถนำมาทดแทนได้ และการให้นมแก่ทารกตามธรรมชาติก็ไม่มีปัญหาแต่อย่างใด การอ้างว่าการให้นมแก่ทารกจำกัดอยู่เฉพาะการดูดน้ำนมจากปทุมถันเท่านั้นถึงจะมีผลในการเป็นที่ยอมรับเหมือนกับการสืบเชื้อสายโลหิต ดังที่นักวิชาการกลุ่มอักษ-ซอฮิรียะฮ์มีทัศนะไว้นั้น จึงเป็นคำกล่าวอ้างที่ขาดหลักฐานทางวิชาการมาสนับสนุน เพราะหลักฐานจากบรรดาหะดีษที่เศาะเฮียะฮ์ต่างก็บ่งชี้ว่า เหตุผลในการเป็นที่ยอมรับคือทารกที่เด็กทารกรับสารอาหารด้วยการดูดน้ำนม และการที่น้ำมนั้นไปถึงกระเพาะด้วยจำนวนของน้ำนมที่เหมาะสม ตลอดจนการส่งผลของน้ำนมต่อการเจริญเติบโตของเด็กทารกทั้งในส่วนของ การสร้างเนื้อและกระดูกตามช่วงวัย ก่อนการหย่านม ตามหลักภาษาหมายถึงการดูดปทุมถันและดื่มน้ำนมจากปทุมถันเท่านั้น หากอาศัยวิธีการอื่นที่มีใช้การดูดนมของทารกจากปทุมถันของแม่ที่ให้นมก็ไม่ถือว่าเป็นการให้นมที่มีผลในเรื่องต้องห้ามการสมรส เป็นคำกล่าวอ้างที่ถูกชกค้ำได้ว่าตามหลักภาษามีนัยรวมถึงการดื่มนมของทารกจากสิ่งอื่น นอกเหนือจากปทุมถันด้วย⁽²⁾

เหตุนี้ ปวงปราชญ์ในภาควิชานิติศาสตร์อิสลามทั้ง 4 มัชฮับ และอิมามอักษ-ซอฮิรียะฮ์ และอักษ-เชารีฮ์ จึงถือว่าการให้นมแก่ทารกผ่านการสูดเข้าจุมูก ซึ่งมีได้ผ่านการดูดนมของทารกจากปทุมถันเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการเป็นที่ยอมรับในการสมรส เช่นเดียวกับการสืบเชื้อสายโลหิต⁽³⁾ และทัศนะของปวงปราชญ์ในเรื่องยังรวมถึงการเทนมลงในลำคอของเด็กทารก และสิ่งที่มีลักษณะคล้ายกัน เช่น การป้อนนมด้วยช้อนหรือการดูดนมจากขวด เป็นต้นอีกด้วย นักวิชาการฝ่ายที่สองได้ให้น้ำหนักแก่ทัศนะที่ว่า การซื้อขายน้ำนมของมนุษย์เป็นสิ่งต้องห้าม ซึ่งเป็นทัศนะของนักวิชาการ

(1) สรุปความจากแถลงการณ์ เลขที่ 6 เรื่องธนาคารน้ำนม โดยมัจลิสมััจญ์มะอ์อัล-ฟิกฮ์อัล-อิสลามียะฮ์ปี ค.ศ.1985 อ้างจากอัล-ฟิกฮ์อัล-อิสลามียะฮ์ ว่า อะดิลละตุฮ์; ดร.วะฮ์บะฮ์ อักษ-ซุฮัยลียะฮ์ : 9/484 485

(2) บะดาอียะฮ์-เศาะนาอียะฮ์; อัล-กาซานียะฮ์ : 4/11, รุซุลมะอานี; อัล-อะลุซียะฮ์ : 2/60

(3) เกาะฎอญา ฟิกฮียะฮ์ มุอาติเราะฮ์; รวบรวมโดย คณาจารย์ประจำคณะอักษ-ซอฮิรียะฮ์-กอนูน มหาวิทยาลัย อัล-อัยษะฮ์ : 1/318-328 ค.ศ.2002

สังกัดมัซฮับอัล-ฮะนะฟี (ยกเว้น อัล-กอฎีย์อนุยุซุฟ ในกรณีของน้ำนมทาสหญิง) และเป็นทัศนะที่อ่อนในมัซฮับอัช-ชาฟีอี๋ ตลอดจนนักวิชาการสังกัดมัซฮับอัล-ฮัมบะลี๋ บางส่วนกล่าวไว้⁽¹⁾ การซื้อขายน้ำนมในกรณีของธนาคารน้ำนมจึงเป็นสิ่งต้องห้าม และถึงแม้จะยอมรับว่า อนุญาตให้ซื้อน้ำนมของมนุษย์ได้ตามทัศนะของนักวิชาการสังกัดมัซฮับอัล-มาลิกี๋และอัช-ชาฟีอี๋ก็ตาม⁽²⁾ ย่อมถือว่าการจัดตั้งธนาคารน้ำนมเป็นสิ่งที่จะต้องห้ามอยู่ดี เพราะการจัดตั้งธนาคารน้ำนมจะนำไปสู่กรณีของความสับสนปนเปทางเชื้อสายเนื่องจากไม่สามารถกำหนดตัวบุคคลที่ทำการซื้อขายน้ำมนั้นได้ และถึงแม้ว่าจะมีการบริจคน้ำนมหรือการให้เปล่าแก่ธนาคารน้ำนมก็ย่อมไม่สามารถกำหนดตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของน้ำนมที่บริจคนั้นได้เช่นกัน⁽³⁾ หากชัคค่านว่า ในการจัดตั้งธนาคารน้ำนมถือเป็นสิทธิประโยชน์สำหรับบรรดาทารกแรกเกิดในการรับสารอาหารจากน้ำมนั้น ก็ตอบได้ว่า แม้การจัดตั้งธนาคารน้ำมนั้นจะเป็นประโยชน์สำหรับบรรดาทารกแรกเกิดจริง แต่ในกรณีดังกล่าวก็มีผลเสียยิ่งกว่า คือการก่อให้เกิดความสับสนปนเปทางเชื้อสาย และเมื่อความเสียหายขัดกันด้วยสิทธิประโยชน์ ก็จำต้องถือเอาการป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นนั้นไว้ก่อน ตามกฎเกณฑ์ทางนิติศาสตร์ที่ว่า

دَرءُ الْمَفَاسِدِ أَوْلَىٰ مِنْ حَلْبِ الْمَصَالِحِ

“การป้องกันความเสียหายย่อมสมควรกว่าการนำพาสิทธิประโยชน์”⁽⁴⁾

ดังนั้น พิจารณาทัศนะและการวิเคราะห์ของนักวิชาการทั้งสองฝ่ายโดยละเอียดแล้ว จึงมีคำวินิจฉัยว่า ถึงแม้การจัดตั้งธนาคารน้ำนมจะมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ดี แต่ผลเสียในเชิงนิติศาสตร์อิสลามมีมากกว่า โดยเฉพาะในกรณีเป็นเหตุให้เกิดความสับสนปนเปในการสืบเชื้อสาย อันเนื่องมาจากการดื่มนมของทารกแรกเกิดจากน้ำนมของธนาคารน้ำนม การจัดตั้งธนาคารน้ำนมจึงเป็นสิ่งต้องห้ามตามคำวินิจฉัยที่ออกไว้

والله اعلم بالصواب

อาซิส พิทักษ์คุมพล

จุฬาราชมนตรี

(1) อัล-ฮิตายะฮ์ : 6/60, บะดาอีย์ อัศ-เศาะนาอีย์ : 5/216, กิตาบ อัล-มััจญ์มูฮ์ : 9/304 และอัล-มุฆนีย์ : 3/363

(2) บิตายะตุลมุัจญ์ตะฮิด : 2/128, มะวะฮิบุนนุฎะลิล : 6/66, กิตาบ อัล-มััจญ์มูฮ์ : 9/304, เรว์ฎาะฮ์ อัล-ญะลิล : 3/353

(3) เมว้ฎีกะฮ์ อัล-อิสลามียะฮ์ มินนุฎุกบัยฮ์ ละบัน อัล-อุมมะฮฺ : หน้า 39, วารสาร อัล-นุซุซอัล-กอญูเนียฮ์หน้า : 228-229

(4) ชัรฮุ้ลเกาะวาอิด อัล-ฟิกฮียะฮ์; ชัยค์ อะหมัด อิบน์ ชัยค์ มุฮัมมัด อัช-ซุรกอ : หน้า 205